

Husdyrbruget 1941.

Af

Halldan Jørgensen.

Ved Udgangen af 1941 tog danske Husdyrbrugere Afsked med et vanskeligt Produktionsaar. En haard Vinter, et sent Foraar og en tør Sommer havde hver for sig været med til at nedstemme Høstudbyttet af saavel Korn som Grovfoderafgrøder, og dette maatte nødvendigvis præge Husdyrbruget.

Dertil kom, at Storkrigen i sit andet og i Begyndelsen af sit tredie Aar lagde sit stadigt øgede Pres haardere og haardere paa det danske Erhvervsliv, herunder ogsaa paa det danske Landbrugserhverv, der jo i saa høj Grad var indstillet paa Benyttelsen af udefra tilførte Raastoffer og Hjælpemidler af forskelligste Slags. Vi behøver kun at nævne saadanne tre Varegrupper som Kunstgødning, Foderkorn og Oliekager for at blive helt klar over den direkte Virkning, som Afspærringen foraarsagede — hvortil kommer den indirekte Virkning igennem en mere eller mindre udpræget Mangel paa Raastoffer, Varer og Hjælpemidler af snart sagt enhver Art, som til syvende og sidst ogsaa vil fremskynde en Produktionsnedgang.

I 1940 var der ganske vist heller ikke tilført Landet Oliekager og andre Foderstoffer af væsentlig Betydning; men der havde da indenfor Landets Grænser været store Beholdninger at tære paa, saa Afspærringens Virkninger ikke straks gjorde sig fuldt gældende. Ved Indgangen til 1941 var disse Beholdninger meget smaa, og selv om der blev holdt godt Hus med Resterne, har de næppe betydet stort for Produktionen i sin Helhed. Da den almindelige Handel med Oliekager forlængst var standset, viste

der sig i Efteraaret 1941 dog at være en lille Rest Oliekager tilbage, saaledes at Besætningsejere, der havde Stambogskøer, ved ministeriel Bestemmelse kunde faa tildelt en Sæk Oliekager pr. Ko — men dette nævnes nærmest som et Kuriosum.

En ret stram Kornordning satte ogsaa snævre Grænser for, hvad der af indenlandsk Korn kunde blive til Opfodring, hvilket selvfølgelig gik haardest ud over Høseholdet og Svineholdet.

Var det saaledes i 1941 vanskeligt at skaffe Foder til Dyrene, saa kan det til Gengæld siges, at det var let at faa afsat Produktionen — der var Brug for det hele og mere til. *Ja, kortest kan 1941 vel karakteriseres som et Aar, hvor det var svært at købe, let at sælge.*

Husdyrbestanden.

Som normalt har Hovedtællingen af Husdyrbestanden fundet Sted i Juli Maaned, men desuden er der foretaget adskillige Mellemtællinger i ca. en Femtedel af Landkommunerne, hvorudfra Bestanden i samtlige Landkommuner saa er beregnet.

Hestene, som normalt kun tælles i Juli, blev i 1941 ogsaa talt i April:

	Landkommunerne		
	^{12/7} 41	^{19/4} 41	^{29/6} 40
Hingste, 3 Aar og derover	4	4	4
Vallakker, 3 Aar og derover	201	197	200
Hopper, 3 Aar og derover	231	225	225
Plage, 1—3 Aar	95	84	93
Føl, under 1 Aar	58	30	53
Heste ialt	589	540	575

Sommertællingen viser altsaa en Stigning paa 14 000 Stkr. sammenlignet med Aaret før, og det er navnlig Grupperne Hopper og Føl, der er steget. Nedgangen paa 35 000

fra Juli 1940 til April 1941 er af sæsonmæssig Art, idet Afgangen formodentlig er nogenlunde jævnt fordelt over Aaret, medens Tilgangen fortrinsvis sker om Foraaret og først paa Sommeren. Føltillægget falder hovedsageligt i Tidsrummet mellem April og Julitællingerne, hvor Bestanden er øget med omtrent 50 000 Stkr.

Medregnes Hestene i Byerne, ca. 24 000 Stkr., kommer vi. altsaa i Juli 1941 op paa en samlet Hestebestand paa 613 000 Stkr., eller mere end ved nogen tidligere Tælling.

K v æ g e t blev talt fire Gange i Aarets Løb; til Sammenligning gengives Hovedtællingen i Juni Aaret forud:

Hornkvæg.
(1000 Stkr.)

	Landkommunerne				
	²⁷ / ₁₂ 41	¹² / ₇ 41	¹⁹ / ₄ 41	⁸ / ₃ 41	²⁹ / ₆ 40
Tyre, 1 Aar og derover	53	58	67	59	64
Stude, 1 Aar og derover	59	78	78	66	74
Køer og Kvier, som har kælvet	1403	1456	1506	1483	1591
Kvier, 1 Aar og derover	558	616	644	565	635
Kalve, under 1 Aar	760	796	773	803	862
Hornkvæg ialt	2833	3004	3068	2976	3226

Efter Sommertællingerne viser Aaret en Tilbagegang paa 222 000 Stkr. eller ca. 7 pCt., en Tilbagegang, der yderligere forstærkes i Aarets sidste Maaneder, idet Nedgangen fra Juli til December andrager 171 000 Stkr. eller omtrent 6 pCt. i Løbet af disse faa Maaneder. Vel omfatter dette Tidsrum nogle udprægede Slagtemaaneder, men den stærke Nedgang maa dog ses paa Baggrund af de forhaandenværende meget smaa Foderbeholdninger baade af Korn, Halm og Hø. Karakteristisk i saa Henseende er Nedgangen paa 53 000 Stkr. Køer og Kvier, som har kælvet; Gruppen vil normalt være i Stigning gennem disse Maaneder, hvor de nykælvede Efteraarskvier indgaar i Kobesætningerne.

December 1939 (den sidste Vintertælling, hvor Bestanden kan anses for nogenlunde normal) var der ialt ca.

350 000 Stkr. Hornkvæg mere end i December 1941. Krigens første to Aar reducerede saaledes vore Kvægbesættningers Størrelse med 11 pCt.

Svinene er som i de senere Aar talt med ca. 6 Ugers Mellemrum eller ialt 9 Gange i Løbet af 1941. Nedenfor gengives foruden Hovedtællingen i Juli kun Aarets første og sidste Tælling samt Sommertællingen 1940:

	Svin.			
	(1000 Stkr.)			
	Landkommunerne			
	^{27/12} 41	^{12/7} 41	^{25/1} 41	^{29/6} 40
Avlsorner	9	11	11	17
Første Gang drægtige Søer	23	78	32	50
Andre drægtige Søer	69	85	100	146
Diegivende Søer	42	53	44	91
Gold søer, ikke udsat til Slagtning	22	17	20	34
Udsættersøer til Slagtning	16	7	14	15
Søer ialt	172	240	210	336
Pattegrise hos Søerne	326	440	350	761
Fravænnede Grise under 35 kg ...	513	420	523	840
Svin, 35—60 kg	424	405	503	635
Svin, over 60 kg	247	254	371	629
Svin ialt	1691	1770	1968	3218

Knapheden paa Foderkorn har foraarsaget en stærk Nedgang, der omfatter saavel Søer som Grise og Fedesvin. Sommertællingen viste en Nedgang paa ca. 1,5 Mill. Stkr. sammenlignet med Aaret før — eller 45 pCt. Denne stærke Nedslagting af Svinebestanden har dog navnlig fundet Sted i Slutningen af 1940, idet Nedgangen i den samlede Svinebestand fra Januar 1941 til December 1941 kun andrager 277 000 Stkr. eller ca. 14 pCt.

For de Landmænd, og det var efterhaanden de fleste, som i 1939 stod med velindrettede Stalde og plejede at have dem nogenlunde besat med velfodrede Svin, var det en haard Kendsgerning, at Staldene nu ved Udgan-

gen af 1941 næppe var halvt fyldte, samt at Bestanden givetvis yderligere maatte reduceres stærkt i Løbet af den paabegyndte Vinter.

Fjerkåret har som Svinene maattet bløde for den stramme Kornsituation:

Høns.
(1000 Stkr.)

Kun Landejendomme

	^{16/11} 41	^{12/7} 41	^{19/4} 41	^{8/3} 41	^{9/6} 40	^{15/7} 39
Haner, ½ Aar og derov.	195	97	160	171	127	150
Høner, ½ Aar og derov.	6 018	6 850	7 845	7 884	12 065	12 075
Kyllinger under ½ Aar	924	5 001	347	—	9 673	16 901
Høns ialt	7 137	11 948	8 352	8 055	21 865	29 126

Ved Tællingen i Juli var der saaledes omtrent 10 Mill. Stkr. Høns færre end paa samme Tid Aaret før. Nedgangen andrager 45 pCt. af den samlede Bestand i dette Aar, og sammenholdes Tallene for Juli 1939 og Juli 1941, bliver Nedgangen igennem disse første to Krigsaar omtrent 60 pCt.

Nedgangen fra Juli til November 1941 paa 4,8 Mill. Stkr. er i Hovedsagen af sæsonmæssig Art og falder næsten udelukkende paa Kyllinger under ½ Aar, som ogsaa normalt slagtes i Efteraarsmaanederne eller indgaar til Fornyelse af Hønsbestanden.

Ænder, Gæs og Kalkuner foreligger der ikke Oplysninger om i 1941.

Faar og Geder er heller ikke optalt i Kalenderaaret 1941 — forøvrigt heller ikke i 1940 — men en Tælling i Begyndelsen af 1942 viste, at den almindelige Formodning om, at Mangelen paa Spindstoffer havde fremkaldt en væsentlig Stigning i Faarebestanden igennem de første to Krigsaar, ikke holdt Stik. Tværtimod var der fra Juli 1939 til Februar 1942 en Nedgang paa ca. 40 000 Stkr. Faar og Lam, et Tal, der dog sandsynligvis fuldtud modsvares af det 5 Maaneder tidligere Tællingstidspunkt i 1942.

P e l s d y r regnes ikke i den Forstand for Husdyr, at de optælles ved de ordinære Tællinger af mindre Husdyr; men igennem Politikredsens Indberetninger til Veterinærdirektoratet haves Oplysning om, at der her i Landet ved Indgangen til 1941 fandtes 411 Pelsdyrhold med tilsammen 7 Platinaræve, 4958 Sølvræve, 105 Blaaræve, 13 røde Ræve, 9 Korsræve, 3223 Mink, 485 Bæverrotter, 337 Ildere, 19 Fritter, 9 Maare og 4 Vaskebjørne.

K a n i n e r oplyser Statistikken ikke noget om, men man tager næppe fejl i, at Kaninholdet er øget betydeligt igennem det sidste Par Aar, hvor gode Skindpriser har stimuleret Interessen for Kaninerne. Som Hjemmeproducent af Kød til Husholdningen har Kaniner ogsaa gode Betingelser for i en kornknap Tid at træde i Stedet for en Del af Fjerkræet.

Fodringsforholdene.

1940 var et Overgangsjaar, hvorigennem dansk Husdyrbrugsproduktion maatte omstilles og tilpasses til *praktisk talt udelukkende at hvile paa Landets egen Høst*. Ved Begyndelsen af 1941 var vi saaledes indstillet paa den ny ikke særlig lystelige Tingenes Orden, og vi vidste, at Produktionen inden for alle Grene af Husdyrholdet maatte indstilles paa et nogenlunde rent Selvforsyningsniveau. Den paabegyndte Vinter skulde klares med de forhaandenværende Beholdninger af Grovfoder og Korn plus et meget beskedent Tilskud af Kødbenmel og eventuelle andre Handelsfodermidler, hvis Pris allerede da var ret afskrækkende. For Sommerens og Efteraarets Vedkommende vilde meget afhænge af Græsproduktionen og Aarets Høst i 1941.

For begge de to Høstaar, som berører Kalenderaaret 1941, kan det kort siges som karakteristisk, at Græsproduktionen var ringe, Hø- og Halmproduktionen ogsaa, og navnlig i 1941 meget ringe. Ligesaa var Kornhøsten i 1941 den mindste i en meget lang Aarrække; som eneste

Lyspunkt bliver da kun Roehøsten tilbage; den var jævnt god i begge Aarene og med en særdeles god Tørstofprocent. Ligesaa gav det gode Grovejr langt hen paa Efteraaret *en ualmindelig fyldig og god Roetop til Opfostring*. Og Roetoppen blev bjærget og udnyttet i et Omfang som aldrig tidligere — til Forskel fra tidligere Aar, hvor den anvendte Roetop næsten udelukkende opfodredes direkte fra Marken om Efteraaret, blev den nu i stigende Grad gemt hen i Siloer og Jordkuler til Vinterbrug. En meget heldig Foranstaltning, idet Toppens 3 til 5 Gange saa høje Proteinindhold pr. Foderenhed som i selve Roen gør den til et fortrinligt Tilskudsfoder navnlig hen sidst paa Vinteren, hvor Proteinmangelen er særlig stærk i disse olie-kagefri Tider.

I Juli 1941 blev der indhentet Oplysninger om Antallet af *Ensilagebeholdere*. Det viste sig her, at 6200 Ejendomme paa dette Tidspunkt havde Ensilagebeholdere mod 1200 Ejendomme i 1936. Paa disse Ejendomme fandtes ca. 10 000 Ensilagebeholdere ialt, hvoraf ca. de tre Fjerdedele var murede eller støbte, Resten af Træ. Ganske vist er 10 000 Ensilagebeholdere ikke meget til 200 000 Landejendomme; men man har dog beregnet, at disse Beholdere fyldt med Roetop repræsenterede en Foderværdi af 20 Mill. Foderenheder efter Fradrag af Svind. Proteinindholdet kan anslaaes til ca. 2,5 Mill. kg, svarende til Proteinet i 75 000 Sække højprocentiske Oliekager, saa helt uden Betydning er det ikke, at disse Fodermidler bjærges og opbevares paa en god Maade.

Spørgsmaalet er saa, hvor mange Ejendomme, der i Tiden mellem Juli 1941 og November 1941 fik anskaffet Ensilagebeholdere; men det var i hvert Fald mange, hvilket ingen, der rejste en Tur gennem Landet i disse Maaneder, kunde være i Tvivl om. Ligesaa er der paa Maser af Ejendomme ensileret Roetop i Jordgruber — hist og her ogsaa i et tomt Ladegulv eller en tom Svinesti. Tages alt i Betragtning, maa der regnes med, at det store Flertal af danske Landmænd fra Efteraaret 1941, hvis ikke

allerede tidligere, er gaaet over til at anvende ensileret Roetop. Fodringsmæssigt har man kun haft gode Erfaringer ved Brugen af Ensilagen, men Optagningen og Tempereringen har voldt en Del Besvær igennem disse uhørte Isvintre.

De tørstofrige Roer er i stigende Grad anvendt ikke alene til Kvæget, men ogsaa til Svin og Heste, hvor de er gaaet ind i Stedet for det manglende Korn. Der har været klaget en Del over Roeforgiftninger — og sikkert er det vanskeligst at holde Fordøjelsen i Orden paa det store Roefoder, naar Halmen er knap, og Høet næsten helt mangler; men der er alligevel meget, der tyder paa, at „Roeforgiftning“ i de allerfleste Tilfælde skyldes mangelfuld Paapasselighed under Anvendelsen af det store Roefoder. Der maa gaas gradvis op til de store Dagsrationer af tørstofrige Roer, de maa være rene, friske og tempererede, om Ulemperne skal undgaas, og Foderenhederne udnyttes fuldtud.

Baade Sukkerroer og Kartoffler har i stigende Grad været anvendt til Svinefoder, og ikke mindst *kogte, ensilerede Kartoffler* har vist sig at være et fortrinligt „Raa-stof“ for Flæskeproduktionen. Mod Slutningen af 1941 sporedes i mange Egne af Landet stor Interesse for Anskaffelsen af ambulante Kartoffelkogeanlæg og Oprettelsen af Kogeselskaber. Ogsaa Slagterierne har ved Tilsagn om økonomisk Støtte vist Sagen megen Interesse.

Selv om der saaledes maalbevidst har været sat ind paa nye Omraader, kneb det at faa Foderet til at forslaa selv til de stærkt reducerede Besætninger, og Foderstanden har ligget betydeligt under det normale — Produktionen ogsaa — men sundhedsmæssigt gik det stort set tilfredsstillende. For at klare det vanskelige Protein-spørgsmaal for Malkekøernes Vedkommende gik man ogsaa mange Steder i Løbet af 1941 over til at give de nogenlunde højtydende Køer lidt *Skummetmælk*. Ogsaa Skummetmælk var et dyrt Foder, men det kan siges om dette, som om Kød-Benmelet, at selv om en Foderenhed i

disse Fodermidler strengt taget er for dyr sammenholdt med Smørprisen, saa kunde den bedre Udnyttelse af Grovfoderet igennem et saadant Tilskud dog give en vis Balance i Tingene — og det var sikkert dyrest *ikke* at bruge disse Ting, hvis de overhovedet kunde skaffes.

Erstatningsfodermidler af forskelligste Art florerede paa Markedet. Stort andet end den høje Pris havde disse Produkter vel ikke tilfælles; men Gruppen omfattede Ting lige fra ganske fortræffelige til ganske uanstændige Lucernemelskvaliteter og værdiløse Skaller samt sundhedsfarligt „Spild“.

Hjemmeavlede Oliekager har vel heller ikke for Landets Husdyrbestand i sin Helhed spillet nogen væsentlig Rolle; men i en og anden Enkeltbesætning har det haft sin store Betydning med en Sæk danske Hørfrokager eller Sennepsskraa pr. Ko i Vinterens Løb. Fodringsmæssigt har der kun været godt at sige om Hørfrokagerne, og for de meget smaa Mængder Sennepsskraa, der har kunnet gives pr. Ko pr. Dag, har der heller ikke været Vanskeligheder med at faa Køerne til at tage og taale dette ret skarpe Fodermiddel.

Sundhedstilstanden i Besætningerne har de fleste Steder i 1941 været upaaklagelig. Muligvis laa Dødeligheden sidst paa Vinteren og om Foraaret lidt højere end normalt, noget der naturligt kunde ventes efter en betydelig strammere Vinterfoderplan end sædvanligt. Men ondartede Mangelsygdomme forekom ikke i større Tal.

Mund- og Klovesygen havde i Begyndelsen og i Slutningen af Aaret hist og her en kortvarig Opblussen; men der var Vaccine at faa, og det lykkedes at begrænse Sygdommen til spredte Tilfælde, saa Landet stort set kan siges at være sluppet for Mund- og Klovesygens Hærgen i 1941. *Kastning og Ufrugtbarhedssygdomme* er jo desværre mere stationære Sygdomme i vore

Kvægbesætninger, og de har som sædvanlig i mange Besætninger voldt alvorligt Afbræk; dog kunde der spores Ændringer til det bedre i adskillige Distrikter, hvor der arbejdes mere systematisk paa at komme disse Lidelser til Livs. Den regelmæssige Drægtighedsundersøgelse og Behandling mod Ufrugtbarhed, som af Inseminerings-Dyrlægerne er taget op i de seneste Aar, begynder at vise Resultater.

Besætningsreduktionen i Forbindelse med relativt gode Kødpriser har begunstiget Udrensningsarbejdet mod *Tuberkulosen*. Saaledes viser Kontrolforeningernes Opførelse følgende Antal tuberkulosefri Besætninger:

Tuberkulosefri Besætninger.

	pCt. af kontrollerede Besætninger	
	1940—41	1939—40
Bornholm	100,0	100,0
Fyn	99,7	99,0
Lolland-Falster	99,5	98,6
Sjælland	96,5	93,4
Jylland	67,9	57,8
Hele Landet	80,2	73,0

Ogsaa i Jylland, hvor Spørgsmaalet er mest brændende, er der altsaa kommet god Gang i Arbejdet inden for Mejerikredsene. Det Offentlige har paa vanlig Vis støttet disse samfundsvigtige Foranstaltninger, og mod Aarets Slutning forberedtes en ny Lovgivning angaaende Tuberkulosebekæmpelsen.

Produktion og Priser.

Som Forholdene stillede sig, maatte 1941 staa i Produktionsnedgangens Tegn, selv om der baade fra det offentlige og fra privat Side gjordes alt for at holde Produktionen oppe. Det statistiske Departement belyser Spørgsmaalet ved følgende Tal:

Produktionen af animalske Landbrugsprodukter i Mill. kg.

	1941	1940	1939	1938	1935
Mælk	3559	4625	5275	5450	5120
Smør	125	163	183	189	173
Okse- og Kalvekød	163	203	153	160	153
Svinekød og Flæsk	190	314	309	295	311
Æg	59	113	135	124	101

Sammenlignet med Aaret før er Mælke- og Smørproduktionen gaaet ned med ca. 25 pCt., Kødproduktionen med ca. 20 pCt., Flæskeproduktionen med ca. 40 pCt. og Ægproduktionen med omtrent 50 pCt.

Det maa tilføjes, at ovennævnte Tal gælder den samlede Produktion, saaledes at det anslaaede Hjemmeforbrug af Æg, Mælk, Kød og Flæsk (hjemmeslagtet) er medregnet. Da Hjemmeforbruget hos Producenterne kun for Æggenes Vedkommende formodes at ligge væsentlig lavere i 1941 end i 1940, vil det altsaa sige, at det Kvantum Husdyrbrugsprodukter, der er bragt paa Markedet i 1941, viser endnu større Tilbagegang, end de ovennævnte Procenttal angiver.

Med Udgang i 1935 beregner Det statistiske Departement følgende Indekstal for Produktionen (ved Beregning af Indekstallene er der dog set bort fra Hjemmeforbruget hos Producenterne):

Produktionsindeks.
(1935 = 100.)

	1941	1940	1939
Mælk	68	90	102
Smør	72	94	106
Kød	116	138	107
Flæsk	50	100	98
Æg	58	112	133
Samlet animalsk Produktion	65	100	104

Nedgangen i Forhold til Normalaaret 1935 er langt fra jævn Aaret igennem, hvilket fremgaar af følgende Oversigt:

Maanedlig Produktionsindeks.

(1935 = 100.)

1941:	Mælk	Smør	Kød	Flæsk	Æg	Samlet anim. Produktion
Januar	60	67	92	65	48	64
Februar	59	59	87	60	39	60
Marts	63	69	90	58	67	64
April	68	71	100	59	105	71
Maj	75	78	144	55	109	77
Juni	93	94	94	50	87	76
Juli	80	81	113	43	70	67
August	73	76	103	36	64	60
September	73	74	127	39	57	63
Oktober	68	74	172	42	28	64
November	57	62	154	44	8	57
December	53	57	113	46	10	52

Det gaar nogenlunde med at holde Mælkeproduktionen oppe i Sommermaanederne, hvor Køerne er paa Græs. Naar Indekstillene for Kødproduktionen ligger højt, maa det her erindres, at det, der tilføres Slagtemarkedet, ikke er reel Produktion i en Tid, hvor Besætningerne formindskes i Størrelse — men Nedslagtningen vil selvfølgelig i første Omgang give stigende Indekstal. For Reduktionen af Svinebesætningen gør noget lignende sig gældende, saa de anførte Indekstal er betydeligt større end den faktiske Produktion i Aaret 1941, hvor Svinebestanden som før nævnt blev nedbragt med mindst 14 pCt.

Ægproduktionen har i Foraarsmaanederne holdt sig godt, men mod Aarets Slutning bliver den næsten uhyggelig lav.

Vi maa altsaa konstatere, at den samlede animalske Landbrugsproduktion i Gennemsnit for 1941 kun androg ca. $\frac{2}{3}$ af det normale, og i Aarets sidste Maaneder faldt den endog til kun godt Halvdelen af Produktionen i 1935.

Hvorledes Kødproduktionen fordeler sig paa de forskellige Grupper af Kød, vil følgende Oversigter fra Eksportslagterier og Fjerkræslagterier give et Indtryk af:

Slagtninger paa Eksportslagterierne.
(1000 Stkr.)

	1941	1940	1939	1938
Svin	2203	3405	4073	3915
Heste	11	12	14	13
Stort Hornkvæg	290	302	332	300
Fedekalve	233	249	252	243
Spædekalve	285	308	278	292
Faar	46	47	75	86

Fjerkræslagtningerne er, set i Forhold til den i Sommeren og Efteraaret 1940 stærkt reducerede Bestand, betydelige i de første og sidste Maaneder af 1941; derimod slagtedes der meget lidt i Sommermaanederne:

Slagtninger paa Fjerkræslagterierne.
(1000 kg.)

	1941	1940	1939	1938
Januar	327	325	296	355
Februar	288	311	348	333
Marts	152	445	436	430
April	75	402	323	371
Maj	39	612	384	349
Juni	43	699	562	463
Juli	91	1060	527	473
August	106	1389	486	468
September	153	960	521	486
Oktober	241	1090	532	510
November	233	730	554	462
December	330	549	783	712
Hele Aaret	2079	8571	5782	5412

Det er bemærkelsesværdigt, at de samlede Slagtninger i 1941 ligger paa mindre end Fjerdedelen af Tallene for 1940, der ganske vist ogsaa laa 50—60 pCt. over det normale. Da Hjemmeslagtningerne, der næppe har varieret i tilsvarende Grad, ikke indgaar i denne Statistik, har de samlede Slagtetal (Produktionen) ikke varieret slet saa meget.

Som Eksempel paa denne Kødgruppes S sammensætning nævnes Tallene for Julemaanedens 1941, hvor der paa de autoriserede Fjerkræslagterier slagtedes 120 000 kg Høns, 23 000 kg Kyllinger, 1000 kg Haner, 18 000 kg Kalkuner, 127 000 kg Gæs og 42 000 kg Ænder — men denne For- deling er selvfølgelig meget sæsonbestemt, og i December gaar det særlig haardt ud over Gæs, Ænder og Kalkuner.

Priserne. Det vil føre for vidt her at komme ind paa alle Spørgsmaal vedrørende Prisansættelser og Pris- dannelser for Husdyrbrugsprodukter i 1941. Men i sin Nytaarsartikel i Tidsskrift for Landøkonomi omtaler Se- kretær *Axel Nielsen* nogle Forhold desangaaende og an- stiller nogle Betragtninger bl. a. over Betimeligheden af Maksimalpriser samt de fastlagte Prisers Betydning for Landbruget paa den ene Side og Landets samlede For- brugerbefolkning paa den anden Side.

Her skal blot gøres opmærksom paa, at selv om Hus- dyrbrugsprodukterne ikke steg i Pris i samme Grad som visse andre nødvendige Varer, saa blev Priserne væsentlig forhøjet og maa siges stort set at have været tilfreds- stillende. Den officielle Prispolitik har jo som bekendt taget Sigte paa i videst muligt Omfang *at undgaa Pris- stigninger paa vigtige Forbrugsvarer for Befolkningen* — men paa den anden Side har man været fuldt klar over, at kun relativt lønnende Priser for Producenterne effek- tivt kunde stimulere Produktionen, der fra alle Sider ønskedes størst mulig under de givne Forhold. Denne Politik har Landbrugets ledende Mænd anerkendt, og der har heller ikke i den brede Landbefolkning været Øn- sker om at indkassere Fantasipriser. Men forøvrigt har Husdyrbruget med de gældende Priser haft svært nok ved at omsætte Markens Afgrøder til lønnende Priser sammenlignet med Priserne for direkte salgbare Mark- afgrøder.

Engrospristallet (1935 = 100) for animalske Levned- midler blev i Gennemsnit for 1941 190 mod 152 i 1940; de tilsvarende Tal for Foderstoffer var henholdsvis 206

og 187, og saa indgaar der i disse sidste Tal intet Frihandelskorn til 60 Kr. pr. Tønde!

Noteringerne for de vigtigste Husdyrbrugsprodukter ses af nedenstaaende Oversigt:

Gennemsnitsnoteringer.
(Øre pr. kg.)

	Smør			Flæsk		Æg		Unge Køer	
	Afregnings- sum 1941	Afregnings- tal 1941	Afregnings- tal 1940	1941	1940	1941	1940	1941	1940
Januar	423	389	286	235	200	182	122	104	59
Februar	434	389	278	236	184	177	130	106	66
Marts	442	389	246	236	170	166	116	108	63
April	445	389	258	236	175	190	76	113	62
Maj	445	389	264	236	182	176	100	110	59
Juni	445	389	264	236	182	186	112	120	62
Juli	445	389	324	236	182	192	122	126	65
August	434	389	324	236	186	215	128	133	73
September	434	389	358	236	200	211	165	128	84
Oktober	434	389	377	238	208	222	170	122	90
November	434	389	389	244	222	240	222	118	97
December	434	389	389	244	226	260	213	116	103
Hele Aaret ..	437	389	312	237	194	201	139	117	73

Afregningstallet for Smør, der danner Grundlaget for Hjemmemarkedsprisen, har altsaa gennem hele Aaret ligget paa 3,89 Kr. pr. kg; men da Eksportprisen igennem det meste af Aaret noteredes til 5,10 Kr. pr. kg, blev den af Mejerierne opnaaede Pris, den saakaldte Afregningssum, noget højere, varierende efter de Smørmængder, der er afsat henholdsvis paa Hjemmemarkedet og til Udlandet. Iøvrigt sikrede Smørordningen Producenterne en Pris, der (uanset Eksportpris og Eksportmængde) fra 14. November 1941 skulde have været 4,45 Kr. i Stedet for de faktiske 4,34 Kr. — Forhøjelsen blev først effektiv med Aarets Udgang.

Flæskeprisen er Andelsslagteriernes Landsnotering. Fra 26. April fastsattes Maksimalpris paa Flæsk baade fra

Slakteri og Grossist til Detaillist og fra Detaillist til Forbruger.

Ægprisen er Dansk Andels Ægeksperts Notering; fra 26. November fastsattes ogsaa for Æg Maksimalpriser.

Ogsaa for Okse- og Kalvekød fastsattes Maksimalpriser fra 26. April 1941. Den angivne Pris er Københavns Kvægtorvs Notering for unge Køer af 1. Kvalitet. Det ses, at Prisen her var jævnt stigende igennem Aarets første 8 Maaneder, hvorefter Prisen er faldende igennem den sidste Trediedel af 1941.

Sammenlignes Aarsgennemsnittene for 1940 og 1941, steg Smørprisen (Afhugningstallet) med 25 pCt., Flæskeprisen med 22 pCt., Ægprisen med 47 pCt. og Kødprisen med ca. 60 pCt.

Hestepriiserne har ogsaa i Aarets Løb været stærkt stigende. Gode, unge Handelsheste kostede som Gennemsnit 1950 Kr. mod 1450 Kr. i 1940 eller en Stigning paa ca. 35 pCt. Ved Aarets Begyndelse noteredes saadanne gode, unge Heste paa Odense Hestemarked til 1450 Kr., ved Aarets Slutning til 2100 Kr. pr. Stk. — en Stigning paa ca. 45 pCt.

Da Eksportstatistikken for 1941 ikke har været offentliggjort, kan de sædvanlige Aarsoversigter ikke bringes i Aar.

Avlsarbejdet.

Trods Besætningsreduktion og vanskelige Forhold paa saa mange Maader har Interessen for Avlsarbejdet ikke været i Tilbagegang — ja, skal man dømme efter de svimlende Priser, der betales for de dyreste Avlsdyr, saa kan man sige, at Interessen har aldrig været større.

Stort set er Linien fra tidligere Aar under normale Forhold fortsat; de enkelte Avlsforanstaltninger er gennemført under sædvanlige Former. Ogsaa *Dyrskuerne*, der i 1940 de fleste Steder blev aflyst, toges op i nogenlunde normalt Omfang, og Tilslutningen var god, saavel hvad angaar Udstillernes Indsats som Publikums. Det var, som

om man gensidigt vilde bekræfte, at disse Højsommerens Festdage trods alt har deres store Betydning for gammel og ung. Det er ofte sagt, at Avlsarbejdet jo ikke ligger paa Dyrskuepladsen, og at „Tallene“ har den samme Værdi for det økonomiske Husdyrbrug uanset Sorteringer, Opstillinger og Præmier for Eksteriør paa et Dyrskue. Javel, men Dyrskuernes Række er nu alligevel den aarlige Revy, hvor Opdrætterne har Lejlighed til at præsentere Aarets opnaaede Resultater, har Lejlighed til at gøre lidt Propaganda i bedste Forstand og Lejlighed til ogsaa at lære af hverandre. Ikke mindst de unge kan paa Dyrskuerne høste Belæring og faa øget Interesse for Avlsarbejdet og Dyrenes rette Pasning og Behandling. Vi har ikke Raad til at undvære Dyrskuerne.

Avlsforeninger. Til Fremme af Avlen baade for større og mindre Husdyr har danske Opdrættere fra gammel Tid forstaaet Værdien af at kunne løfte i Flok; og de har handlet derefter. Der findes et Utal af Foreninger og Sammenslutninger, der arbejder med saadanne fælles Maal for Øje. Formerne for Samarbejdet kan undertiden skifte, naar en Aarrække er gaaet, eller Arbejdet glider over til andre Organisationer, som naturligt kan føre det videre. Mange Sammenslutninger af mere privat Karakter unddrager sig Statistik, idet saadanne „Konsortier“ ikke skylder nogen udenforstaaende Regnskab for Omkostningerne til eller Resultaterne af det fælles Arbejde. Men i det følgende sammenstilles efter Oplysninger fra Landøkonomisk Aarvog nogle Tal for Omfanget af det mere officielle Arbejde paa disse Omraader:

Avlsforeninger o. l.

	1941		1938	
	Antal	Medlemmer	Antal	Medlemmer
Hesteavlsforeninger	316	20 300	271	20 800
Kvægavlsforeninger	1502	66 150	1435	34 700
do. kunstig Sædoerf.	79	26 800	17	4 500
Kontrolforeninger	1811	67 500	1747	61 500
Svineavlscentre	259		264	
Svineforsøgsstationer	22		21	
Gedeavlsforeninger	124		119	

Der spores paa alle Felter Fremgang, og denne er særlig stor for Kvægavlsforeningernes Vedkommende. Det er karakteristisk, at de gamle Kvægavlsforeninger (Tyreholdsforeninger) har haft Fremgang samtidig med, at de nye „Insemineringsforeninger“, som anvender kunstig Sædooverføring er kommet til som en mægtig Nydannelse i Løbet af ganske faa Aar. Disse nye Foreninger er i de fleste Tilfælde at betragte som Elitekvægavlsforeninger for et større Omraade, og paa denne Maade er de blevet et udmærket Supplement til det mere stedbundne Arbejde i de gamle Kvægavlsforeninger. De nye Foreninger, og deres Konkurrence om „Fløjpladsen“ — og dermed om „Fløjtyrene“ — har sat Priserne paa Tyrekalve af de allerbedste Familier enormt i Vejret; og det kan vel med Rette hævdes, at det i de senere Aar derfor er blevet vanskeligere for de almindelige Kvægavlsforeninger at anskaffe disse værdifulde Tyre til Brug inden for en mindre Lokalkreds.

Foruden de nævnte S sammenslutninger findes der en Mængde provinsielle eller landsomfattende Foreninger, der ogsaa i 1941 har arbejdet paa samme Linie inden for hver sit Felt: Faareavlsforeninger, Fjerkræavlsforeninger, Pelsdyravlsforeninger, Kaninavlereforeninger og Biavlereforeninger — saa ingen Husdyravler i Danmark kan klage over, at han staar alene.

Kontrollforeningerne. Regnskabsaaret fra 1. Oktober 1940 til 30. September 1941 viser sammenlignet med Aaret forud nogen Tilbagegang baade i Tilslutningen af Foreninger og Antal Medlemmer. Dette Frafald paa godt et halvt Hundrede Foreninger, der navnlig forekommer i Jylland, er beklageligt — selv om det nok kan være forstaaeligt. Men Medlemmer, der glider ud, maa betænke, at Huller i Regnskaber og Optegnelser ikke lader sig udfylde senere! — En aarlig Udgift paa 3—4 Kr. pr. Ko bør ikke afholde nogen Besætningsejer fra at deltage i Kontrollforeningernes grundlæggende Arbejde.

Hvad angaar Ydelsen, viser 9. Oversigt over Regnskabsresultaterne i De danske Kontrollforeninger følgende:

De kontrollerede Køers Ydelse.

		kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smør	F. E.	pCt. kontrol- lerede Køer
Lolland-Falster	1940/41	3153	4,08	144,1	2797	61,2
Fyn	"	3073	4,17	143,6	2771	71,8
Bornholm	"	2923	4,21	138,0	2692	51,5
Sjælland	"	2955	4,07	134,7	2735	49,2
Jylland	"	2707	3,95	119,6	2688	43,0
Hele Landet	1940/41	2839	4,02	127,8	2716	48,0
"	"	1939/40	4,01	153,9	2924	49,8
"	"	1938/39	3,92	160,7	3050	47,7
"	"	1937/38	3,92	167,2	3121	46,0

Fyn, som plejer at være den Landsdel, der staar højest med Gennemsnitsydelsen pr. Ko, maa i Regnskabsaaret 1940/41 nøjes med Andenpladsen, idet Lolland-Falster ligger 0,5 kg Smør højere. For hele Landet er der en Tilbagegang paa omtrent 600 kg Mælk pr. Ko sammenlignet med Aaret før, saa selv om Fedtprocenten er hævdet, bliver der en Tilbagegang paa 26,1 kg Smør. Den stærke Nedgang skyldes dels Mangelen paa Kraftfoder og dels den daarlige Græsning i Sommeren 1941 — saa lad det være en Trøst, at Tallene ikke er Udtryk for en avlsmæssig Tilbagegang.

Naar Lolland-Falster har haft den mindste Ydelsesnedgang, 10,4 kg Smør mod 31,1 kg paa Fyn, saa hænger det sammen med bedre Græsningsforhold i den sydlige Del af Landet og sikkert ogsaa det Forhold, at man paa Lolland-Falster med den udstrakte Dyrkning af Sukkerroer til Fabrik har haft de store Mængder nedkulet Roetop, hvorved Proteinmangelen i Vinterfoderet er blevet mindre føleligt end i de øvrige Landsdele.

Der blev ikke sat Rekordtal i 1940/41; dog havde 19 Besætninger af R. D. M. og 1 Jerseybesætning over 260 kg Smør i Gennemsnit pr. Ko. Højest kom nogle mindre fynske Besætninger tilhørende *A. Fogh Sørensen*, Tarup, *Aage Petersen*, Søllinge, og *Magnus Korsholm*, Oure, med henholdsvis 297, 295 og 294 kg Smør pr. Ko. Bemærkelsesværdig var endvidere en Aarsydelse paa 5228 kg Mælk med 4,52 pCt. Fedt og 265 kg Smør for Aarets højest-

ydende Herregaardsbesætning tilhørende A. Reimann, Stensbygaard, Sjælland.

513 enkelte Køer gav over 300 kg Smør, deraf havde 28 over 270 kg. Højest naaede en rød Ko hos Jens Andersen, Hemmerslev, Fyn, med 8238 kg Mælk, 5,19 pCt. Fedt og 483 kg Smør.

Svineavlscentrene. Den stærke Nedskæring af Svinebestanden har selvfølgelig ogsaa gjort sig gældende for Avlscentrenes Vedkommende, idet der har været betydeligt færre kaarede Søer og Orner paa Centrene end i de nærmest foregaaende Aar. Ganske vist har der været visse Lempelser i Reglerne for Kornaflevering fra disse Ejendomme, men ikke saaledes, at fuld Bestand af Avlsdyr har kunnet opretholdes. Dette viser sig da ogsaa ved en stærk Nedgang af Antal Forsøgsgrise, som i Regnskabsaaret, der slutter den 31. August 1941, har været afprøvet paa de 5 faste Forsøgsstationer:

Hovedresultater fra Forsøgsstationerne.

	1940-41	1939-40	1940-41	1939-40
Antal Forsøgsgrise	1728	3268	52	180
Udsætterprocent	4,4	4,0	0	1,7
F. E. pr. kg Tilvækst	3,26	3,22	3,23	3,31
pCt. Eksportflæsk	60,5	60,7	61,7	61,0
Tykkelse i cm af:				
Rygflæsk	3,43	3,48	3,52	3,42
Bugflæsk	3,30	3,31	3,18	3,20
Kroplængde i cm	93,6	93,8	92,7	93,1
Points ved Bedømmelse af:				
Flæskets Fasthed	13,2	13,2	13,4	13,4
Bov	12,8	12,7	11,3	11,5
Rygflæskets Fordeling	12,9	12,6	12,4	12,4
Bug	13,1	13,1	12,7	12,7
Skinker	12,4	12,3	12,5	12,2
Finhed	13,1	13,1	13,1	12,8
Kødfylde	12,8	12,7	13,3	13,4
Bacontype	12,7	12,6	12,4	12,2
pCt. i Klasse:				
I. { for tynde	6	6	12	16
{ letfede	80	76	69	69
II. mellemfede	12	15	17	13
III. fede	2	3	2	2

Men er Antallet end gaaet stærkt tilbage, saa er Kvaliteten glædeligvis hævdet. Som det ses, er der ikke væsentlig Forskel paa de to Racers Gennemsnit, naar det drejer sig om Forsøgsdyr fra disse Elitebesætninger; dog er Landracen lidt længere og har gennemgaaende de højeste Pointstal for Slagtekvalitet. Til Gengæld har Yorkshiren lidt flere pCt. Eksportflæsk og fuldt saa god en Kødfylde, men den har en Tendens til at give for tyndt Rygflæsk. I det hele taget er Klassificeringen fuldt saa god for Landracens Vedkommende som for Svin af Yorkshireracen.

Som sædvanlig er der arbejdet efter ganske samme Regler paa *de lokale Forsøgsstationer*, der modtager Svin til Afkomsundersøgelser fra Besætninger med kaarede Søer. Ogsaa her har Aaret vist en meget stærk talmæssig Tilbagegang. Bortset fra Fodringssituationen er Tilbagegangen selvfølgelig ogsaa begrundet i det Forhold, at der ikke til den almindelige Brugsavl er Afsætning for saa mange Avlsdyr som i tidligere Aar. Dog, bevarer Opdrætterne baade paa Centrene og uden for disse blot Avlsdyrenes Elite, saa er der ingen varig avlsmæssig Skade sket ved Indskrænkningen, idet vi ved, at en større Svinebestand hurtigt kan tilvejebringes, naar Forholdene igen gør dette ønskeligt.

Kontrolstationen for Høns paa Favrholt har i Aaret, der slutter 30. September 1941, modtaget 84 Hold Unghøner à 8 Stk. til Kontrol. Imidlertid har Dødeligheden været noget større end normalt, og der maatte opløses en Del Hold, saa kun 66 gennemførte Kontrolaaret (11½ Maaned). Den strenge Vinter var drøj for Hønsene, og Dødeligheden har da ogsaa navnlig vist sig i det tidlige Foraar, hvor Ydelsen var høj. Sammenlignet med de nærmest foregaaende Aar var der nogen Tilbagegang i Lægningen, hvilket man efter Forholdene ogsaa maatte vente:

Kontrollægning paa Favrholt 1941 (11½ Maaned).

Race	Antal Hold	Antal Æg	deraf før 1. April	Ægvægt i g	F. E. pr. kg Æg
Hvide Italienerne	38	193	69	60,5	3,52
Brune Italienerne	17	184	66	59,3	3,80
Let Race	55	190	68	60,1	3,60
Rhode Island	7	173	77	59,7	4,12
Sussex	4	156	80	58,2	4,75
Svær Race	11	167	78	59,1	4,32
Alle Hold 1941	66	186	70	60,0	
" " 1940	71	198	81	59,4	

Italienerne har trods Vinteren klaret sig pænt med 190 Æg mod 167 for de svære Racer. Disse sidste har dog 78 Vinteræg mod Italienernes 68, et Forhold, der viser noget om Racernes Modstandsevne over for en kold Vinter. Sammenlignet med Aaret før var der en Tilbagegang paa 12 Æg for samtlige Hold.

Det højstydende Hold var hvide Italienerne tilhørende Hønseriejer C. Christiansen, Skalborg. Holdets Ydelse pr. Høne var 242 Æg à 60,3 g. Den bedste Høne i dette Hold lagde 263 Æg eller 15,8 kg. Højeste Ægantal for en enkelt Høne havde en hvid Italiener fra Hønseriejer A. H. Elmtoft, Søvind, idet denne Høne naaede 277 Æg igennem 11½ Maaned.

Stambogsføringen er for alle Husdyrracer fortsat paa sædvanlig Maade, ikke mindre end 13 Bind af de officielle Stambøger var Aarets Høst, saa det vil være klogest her ikke at gaa i Detailler.

Afkomspræmieringen, der omfatter de ældre Handyr, foretoges som i tidligere Aar. Der afkomspræmieredes i 1941 104 Hingste mod 86 i 1940. Racefordelingen var følgende:

	Jydske	Belgiske	Frederiksborg	Svært Halvblod	Norsk Vestlands	Ialt
Sjælland	2	10	6	1		19
Fyn	4	16		2		22
Bornholm		2	2			4
Lolland-Falster ..	1	2				3
Jylland	55				1	56
Ialt	62	30	8	3	1	104

Kun to af disse opnaaede højeste Anerkendelse: 1. Klasse, 1. Grad, nemlig den jydsk Hingst *Hertug, Nr. 940*, tilhørende Nørager og Omegns Hesteavlsforening, og den belgiske Hingst *Espoir d' Horlebecq, Stbg. 310*, tilhørende Snertinge og Omegns belgiske Hesteavlsforening.

Aikomspræmierede Tyre 1941.

	1. Kl. 1. Gr.	1. Kl. 2. Gr.	2. Kl. 1. Gr.	2. Kl. 2. Gr.	3. Kl.	Ialt
<i>Røde Tyre:</i>						
Sjælland	3	21	21	30	3	78
Fyn	3	16	44	31	5	99
Bornholm	0	1	6	3	0	10
Lolland-Falster	1	3	6	5	0	15
Jylland	2	14	53	44	3	116
<i>Røde Tyre ialt</i>	9	55	130	113	11	318
<i>Sortbrogede</i>	2	10	24	15	4	55
<i>Korthorns</i>	2	8	2	2	0	14
<i>Hollandske</i>	1	1	0	0	0	2
Alle Racer 1941	14	74	156	130	15	389
pCt. 1941	3	19	40	34	4	100
pCt. 1940	2	21	46	27	4	100

Der er ialt præmieret 389 Tyre mod 433 i 1940 — deraf har de 14 opnaaet 1. Kl., 1. Gr., mod 9 i 1940; men bortset fra disse Toppræstationer kniber det lidt med at holde Kvaliteten sammenlignet med Aaret før. De 14 Tyre, som i ældste Afdeling opnaaede højeste Anerkendelse 1. Kl., 1. Gr., var følgende røde Tyre: *Dan Højager, Stbg. 3000*, *Højager Tingerup, Stbg. 2996*, *Højager Tølløse, Stbg. 3113*, *Eske 51, Stbg. 2963*, *Rudme Juvel, Stbg. 3183*, *Kørbitz, Stbg. 3200*, *Leif Næsgaard, Stbg. 2914*, *Karlby Nakke, Stbg. 3290*, og *Højager Ørnsvig, Stbg. 3045*. Jydsk Tyre: *Rykind Eg, Stbg. 3369*, og *Guvernør, E. Stbg. 3840*. Korthornstyre: *Redrice Chancellor, E. Stbg. 1700*, og *Throop Lord Barrington, E. Stbg. 1800*. Endvidere Hollændertyren *Napoleon, slesv. Reg. 2354*.

Bøger. Af særlig Interesse for Husdyrbrugere skal foruden Forsøgslaboratoriets Beretninger og nye Udgaver af en Række tidligere udkomne Lærebøger af Aarets Boghøst nævnes *Harald M. Petersen og Holger Ærsøe*: Erstatnings- og Hjælpefodermidler (112 Sider, udg. af Landhusholdningsselskabet) og *Husdyrsygdomme*, en større Haandbog paa 800 store Sider med en Mængde Illustrationer; Bogen er skrevet af en Række kyndige Fagfolk og er redigeret af Professor *Folmer Nielsen*.

Dansk Husdyrbrug havde ikke blide Kaar i 1941; men der blev paa alle Omraader arbejdet støt fremad — ad kendte Veje, og med godt Mod. Det blev et Nedgangens Aar paa de fleste Omraader; men med ærlig og god Vilje baade til roligt Arbejde i Hverdagen og til en dristig Indsats nu og da, blev der ogsaa i 1941 naaet Resultater, som aftvinger Respekt, og som vil vise sig at have varigt Værd.
